

Mercatorren mapa.

ETORKIZUNEN MAPA, MUNDU SOLIDARIO BATEN ALDE

HOBETUNTZA KARTOGRAFIKOAK

Petersen mapak Mercatorren zenbait akats zuzendu zituen, ikuspegi zientifikotik askoz ere zehatzagoa baita. Izan ere:

- 1) Lurralde bakoitzaren benetako azalera erakusten du, handitu edo murriztu gabe. Horri esker, konparazio fidagarriak egin daitezke lurraldeen azalerei dagokienez.
- 2) Ekuatoreko lerroa maparen erdian ezartzen duenez, bi hemisferioek azalera berbera hartzen dute, eta kontinente bakoitza dagokion tokian

agertzen da ipar-hegoa kokapenaren aldetik (Europa, esaterako, munduaren ipar geografikoan irudikatzen du, eta benetan dagokion tamainaren arabera).

- 3) Lurreko eskualde guzti-guztiak agertzen dira, poloetakoak barne.

Bistan da, bestetik, Petersen mapak zenbait lurralderen formak desitxuratu egiten dituela (Afrika, esate baterako, dena baino luzangagoa agertzen da), baina horrelako arazoak planisferio guzti-guztietan aurkitzen ditugu.

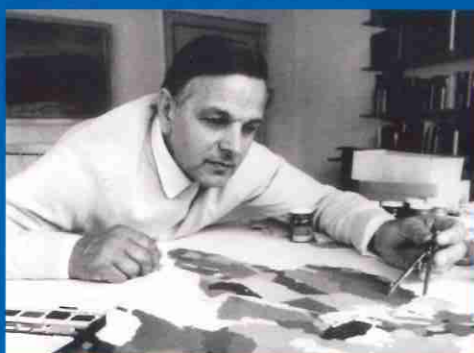
HERRIEN ARTEKO HARREMANAK ERE BEGI BERRIEZ IKUSTEKO AUKERA

Balio zientifikoaz gainera, nabaria da mapa honek duen garrantzi pedagogikoa eta solidarioa, jarrera eurozentristak alde batera uzten laguntzen baitigu. Herrien arteko harremanei buruz ditugun iritziak eta pertzepzioak berraztertzea bultzatzen gaitu, berdinta-

sun handiagoko ikuskera eskainiz, bidezkoagoa eta solidarioagoa den ikuspegia, alegia. Izan ere, herrialde bakoitzari mapan dagokion lekua eskaintzen baitio. Munduan dagoen lekua, hain justu.

Arno Peters (1916-2002)

Arno Peters

Arno Peters (Berlin 1916-Bremen 2002) historialari alemaniarra egin zuen proiektzio hau. Historiak, beste ezer baino lehen, etorkizuna argitu eta erditzeko balio behar duela uste dutenetakoa izan da. Justiziarren alde egin zuen beti, kartografiaren bidea aukeratu, munduari dagokion irudia eta herri bakoitzari bere lekua eskaintzeko asmoz, bai geografian, baita politikan ere.

MUNDUAREN IKUSPEGIAK HISTORIAN ZEHAR

LEHENENGO MAPAK

Hekataiosen mapa

Gizakia aspaldi-aspalditik ari da bere bizilekua paperean irudikatu nahian. Milaka urte daramatza bere ingurua nola edo hala marrazten eta deskribatzen. Lan horretan, zailtasun ugari aurkitu ditu. Lehenengoa, agian, hauxe: antzinako zibilizazioek beren bizilekuaz zuten ezaguera mugatua. Izan ere, perspektiba falta zitzaenez, oso zaila zuten inguruak zuten irudikatzea.

Esate baterako, duela 2.500 eta 2.200 urte egindako bi mapa hauei erreparatuta, ematen du Lurra Mediterraneo itsasoaren inguruan bakarrik zegoela. Gaur egun barregarria iruditu dakiguke, baina garai hartarako izugarriko aurrerapena izan zen.

Erastostenesen mapa

Beste arazoetako bat erlijio handi batzuek bultzatutako munduaren ikuspegi teozentrikoen eragina izan da. Mendetan zehar, mundua lau zela uste zenez, hura irudikatzean, hiriburu erlijiosoa maparen erdi-erdian kokatzen zuten, beheko bi mapa hauetan ikus daitezkeen bezala: bata musulmana da, duela 800 urte ingurukoa, eta bestea katolikoa, duela 750 urte ingurukoa.

Al Idrisiaren mapa, Meka erdian duela

Lurra esfera modukoa zela konturatu zirenean, are eta zailagoa izan zen Lurra paper lau batean behar bezala irudikatzea.

Argi dago esfera-itxurako gorputzak irudikatze modurik egokiena esfera dela, hots, munduko bola. Izan ere, lurralde bakoitzaren forma eta benetako azalera erakusten ditu. Gainera, ez du erdigune zehatzik; ez dugu Lurra azalera mugatzen duen ertz irrealik jarri behar. Nolabait esateko, globoa da gure planetaren irudikapenik zehatzena.

Hala ere, mapa lauen beharra izaten jarraitzen dugu: liburuetan sartzeko, begi-kolpe bakar batean kontinente guztiak ikusi ahal izateko, azterketak eta konparazioak egiteko aukera izan dezagun, eta abar. Ezinbestekoa zaigu, beraz, nola edo hala munduaren irudikapen bortxatuak erabiltzea.

Eliza katolikoaren mapa, Jerusalem eta Belen erdian dituela

MERCATORREN PROIEKZIOA

1569. urtean, europarrak lurralde berriak ezagutzen eta konkistatzen hasi zirenean, Mercator izeneko geografo flandestarrak garai hartako nabigatzaileentzat izugarri interesgarria zen mapa bat egin zuen. Lur osoaren lehenengo irudikapen zientifikoa zen. Meridiano guztiak paralelo gisa zeuden irudikatuta, eta paraleloekin angelu zuzenak osatzen zituzten. Horixe izan da planisferio gehien oinarria azken bost mendeotan.

Bere garaian oso interesgarria izan bazen ere, muga handiak ditu, ondorengo orrialdeko mapan ikusi ahal izango dugun bezala:

- Ekuatoretik urrun dauden guneak oso deformatuta agertzen dira.
- Europa Munduaren erdigune geografikoan kokatzen du, nahiz eta, egon, iparraldean dagoen.
- Ipar hemisferioaren tamaina benetakoa baino askoz handiagoa da. Izan ere, planetaren azalaren 2/3 hartzen ditu proiektzio horretan, benetan 1/2 izan arren.
- Ekuatoreko lerroa planisferioaren erdigunea baino askoz beheago kokatzen du.

Hala ere, gaur egungo mapa gehien oinarria izaten jarraitzen du. Hori, zoritxarrez, gure burmuinetan eta pentsamoldean nagusitu den eurozentrismoaren isla besterik ez da.

ZERGATIK MUNDUKO MAPA BERRI HAU?

Bost mila urteko ibilbidea egin ondoren, gizakia aro berri baten atarira iritsi da. Aro berri horren ezaugarri nagusi dira, besteak beste, zientziaren eta teknologiaren indarra, kolonialismoen amaiera, eta nazio zein herri guztiok elkarrekin dugun mendekotasunaren kontzientzia gero eta handiagoa.

Historiaren une garrantzitsu honek munduaren ikuskera berraztertzea eskatzen digu. Izan ere, munduaren ikuspegi zaharkitua da oraindik nagusi, Europa Munduaren jabe zen garaian egindako mapetan oinarritzen baita. Harrigarria bada ere, garai haiekotako isla dira mapa zaharkitu horiek.

Arno Peters historialari alemaniarren mapa berri honek hobekuntza ugari dakar, eta aurrekoen okerrak zuzentzen lagunduko digu. Neurriak eta proportzioak zuzenago adierazi ez ezik, hobekuntza zientifikoez harandik dauden aurrerapenak ere badakartzat berekin. Izan ere, Munduaren ikuskera bera hobetzen du, elkartasunaren eta justiziaren ikuspegia eskainiz.

Hona hemen, laburbilduz, Peters maparen ezaugarri nagusiak:

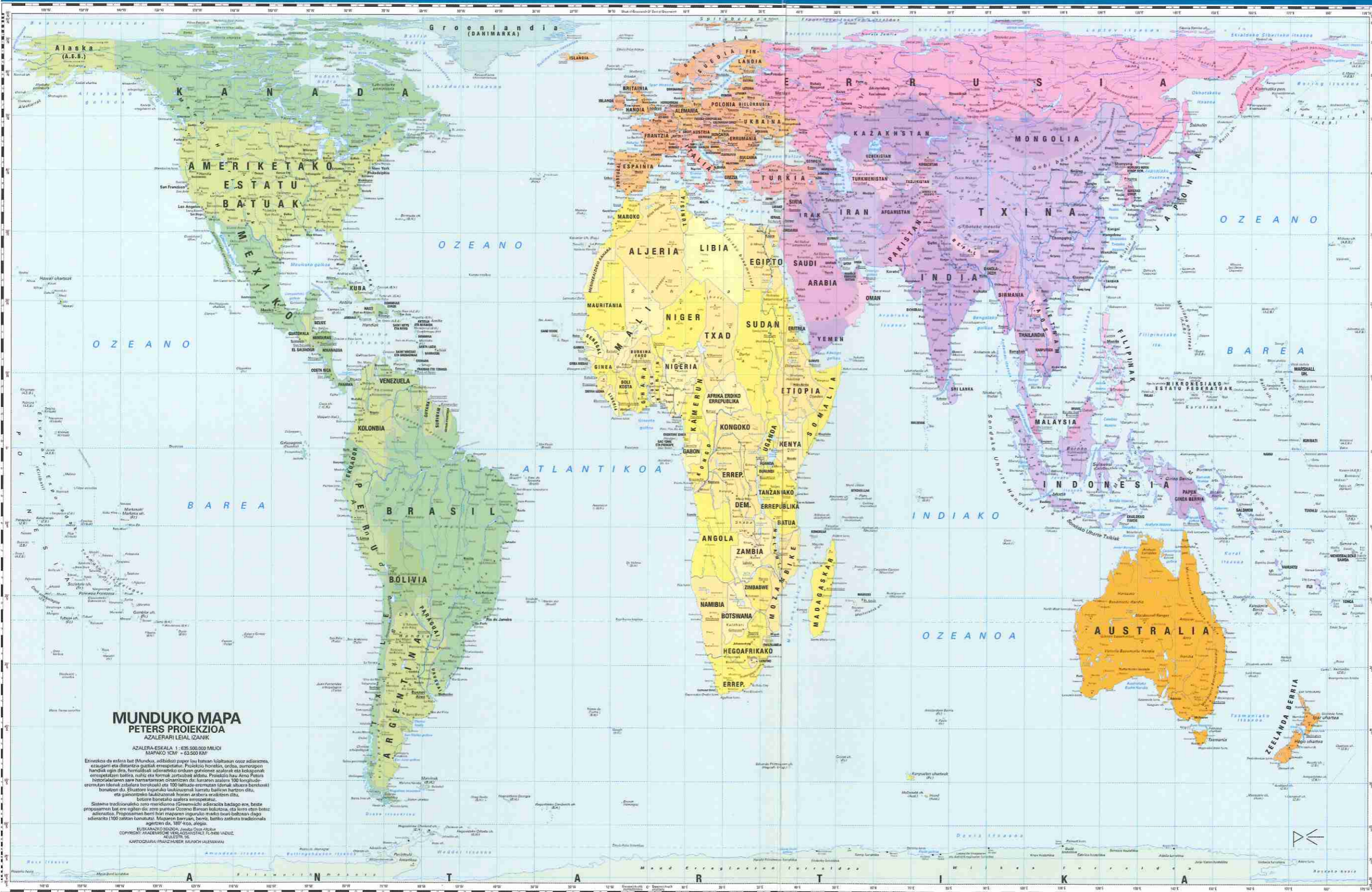
Benetako azalerekiko leialtasuna
Azalera guztiak (herrialdeenak, kontinenteenak, itsasoena...) diren bezala adierazten ditu, errealitateari leial izanik. Horri esker, konparaketa fidagarriak egin daitezke azaleren artean.

Ardatz berdinak
Ipar-Hego ardatz guztiak bertikalak dira. Beraz, puntu bakoitza bere koadrantean agertzen da (ipar-ekialdean hego-ekialdean, ipar-mendebaldean edota hego-mendebaldean).

Posizio berdinak
Ekialde-Mendebalde lerro guztiak paraleloki marrazten dira. Horrenbestez, erraza da jakitea zein den mapako edozein puntutatik Ekuatorera dagoen distantzia, edota Eguzkiarekiko duen angelua.

Herri guztien arteko berdintasuna
Mapa honetan herrialde guztiak berdintasunez tratatzen dira, bakoitzari bere kokapen zehatza eskaini eta bere benetako azalera errespetatzen baitzaito.

Gure mundu konplexu eta mendekotasuneko honetan herri guztiak merxei dute ahalik eta zorrotzen adieraztea haien errealitatea. Horregatik dugu Peters-en mapa hau gaur egungo munduak eskatzen duen mapa berria, zorrotzagoa eta zuzenagoa.

MUNDUKO MAPA PETERS PROIEKZIOA
AZALERARI LEIAL ZANIK
AZALERA: ESKALA 1:635.000.000 MILIOI MAPAKO 1CM² = 63.500 KM²
Ereduak da erreferentzia (Munduko) ereduak paper lau hainbat libelatan onur edierazten, eratuari eta distorsio guztiak eragozten. Proiektio horiek, ordea, buruzburu haindik egin dira, herrialdeak adierazten orduan gutxienez azalera eta kokapenari errespetatzen baitira, nahiz eta formak errealitatearekin aldatu. Proiektio hau Arno Peters historiaren sarreraren hasieratik erabiltzen da. Izan ere, azalera 100 konplexu-eremutan banatu zuten herrialdeak eta 100 latitude-eremutan banatu. Azalera berdintasun berrak da. Ekuatore inguruko lurrazuek hurrengo berrak dituzte, eta gainerako lurrazuek horien arabera erabiltzen dituzte, baina berrak azalera errespetatzen.

Sisteme tradizionaleko lerro meridiano (Greenwich) adierazten badago ere, beste proposamen bat ere egiten da: zoro puntua Ozeano Barren kokatzea, eta lerro erpin berrak adieraztea. Proposamen berrak herri maparen inguruko mullu berrak berrak dago adierazten 100 latitude-eremutan.

EREDUAREN ERABILTZEKO: JARDU ZUZENAGIAK. COPYRIGHT: AKADEMISCHER VERLAGSGESAMTSTELLE FLORBACH, 1985. ISBN: 3-7089-1010-0. KARTOGRAFIA: FRANZ FISCHER, MUNICH (ALEMANIA).

Ohiko mapak oso handi adierazten dute iparraldeko, lehentasuna ematen baitute Europako botere kolonialari. "iparraldeko" (49,03 milioi km²), berrak, "hegoaldeko" baino txikiagoa izan arren, Mercator mapan azalera handiagoa agertzen da.

Mundu mapak hain 1989an egin zuten, Alemanian, Mercator izeneko kartografoak. Berrak, Europa handiagoa izan da Hego Amerika baino, nahiz eta azalera txikiagoa izan arren, Mercator mapan azalera handiagoa agertzen da.

Mapa tradizionalean azalera eta da Europaren tamainara mugatzen. Amerikako kontinenteen proportzioak ere gutxi daude; esate baterako, Afrika baino aldiz handiagoa dela dirudi, nahiz eta benetan Mexiko baino txikiagoa izan.

Mercator proiektioak iparraldeko herrien alde egiten duenez, amara zehazten herrialdeak azpimarratzen dira orain. Ipar Amerika, esate baterako, Afrika baino azalera txikiagoa izan arren, handiagoa agertzen da haren.

Zehazki eta iparraldeko eremuek, orduan eta gehiago handitzen da lurraldearen tamaina ohiko mapak. Adibidez, Groenlandia handiagoa agertzen da Txina baino, benetan lau aldiz txikiagoa izan arren.

Mercator mapetan agertzen diren proportzio aniztasunak berrak adierazten dituzte. Ekialdeko Europa handiagoa agertzen da India baino, nahiz eta benetan 3 aldiz txikiagoa den.

Ohiko mapak oso handi adierazten dute iparraldeko lehentasuna ematen baitute Europako botere kolonialari. Izan ere, Ipar Amerikak maparen 2/3 hartzen ditu, eta Hego Amerikak, azalera 1/3 besterik ez.